

107. Biczó György nagykövet jelentése Puja Frigyes külügyminiszternek a magyar kisebbség helyzetéről a Kádár–Ceaulescu-találkozó után. Bukarest, 1977. november 9.

SZIGORÚAN TITKOS!

280/1977.

A magyar-román magas szintű találkozót magyar nemzetiségi körökben fokozott érdeklődés és várakozás kísérte. Optimistább körökben a találkozótól bizonyos fokú javulást vártak, mások pedig a helyzet további romlásának visszafogását remélték.

Már a találkozó romániai előkészületei, a tett „óvintézkedések” (házkutatások; Nagyváradra, a találkozó színhelyére való beutazás megakadályozása, az áttelepülni szándékozók mozgásának fokozott figyelemmel kísérése, stb.) arra figyelmeztették a magyar nemzetiségű lakosságot, hogy szó sincs a bizalmatlanság oldódásáról, és még kevésbé az RKP nemzetiségi politikájának módosulásáról.

Ma, a találkozó óta eltelt több hónap távlatából, a szerzett tapasztalatokból és a nemzetiségi közvélemény alakulásából mérni lehet a román pártvezetés e vonatkozásban folytatott politikájának következetességét.

Nemzetiségi körökben az az általános vélemény, hogy – miközben a román pártvezetés a propaganda minden eszközét igénybe veszi a romániai nemzetiségi kérdés „teljes megoldásának” bizonyítására – a helyzet semmit sem javult, sőt: tovább folytatódik az erőszakos asszimilációs folyamat, a romániai magyar nemzetiségnek Magyarországtól való mesterséges távoltartása.

Nem a magyar párt és kormány erőfeszítéseit becsülik le magyar nemzetiségi körökben, amikor úgy értékelik, hogy a júniusi magas szintű találkozó pozitív hatását nem tapasztalják a gyakorlatban. Jónak tartják, hogy a közös közleményben deklarálásra került a nemzetiségek híd-szerepe a kapcsolatok elmélyítésében, de megítélésük szerint román részről ez csak taktikai lépés volt, nem takar jó szándékot és őszinteséget. Semmi jelét nem látják annak, hogy a román pártvezetés internacionalista módon közelítené meg a magyar fél őszinte közeledési szándékait. Változatlanul azt tapasztalják, hogy román részről mindent elkövetnek a magyar nemzetiségi lakosság és Magyarország kapcsolatának visszaszorításáért, elsorvasztásáért.

Nincs könnyítés a Magyarországra való utazásban, a kulturális, a személyi kapcsolatok vonatkozásában. Míg egy magyar színház jugoszláviai, vagy csehszlovákiai turnéjának engedélyezése két hetet vesz igénybe az illetékes kulturális szerveknél, addig egy-egy magyarországi vendégszereplés jóváhagyásához hosszú hónapok kellene és akkor is többnyire eltanácsolják a színházat szándékától. Egyhangú a román vezetés elítélése amiatt, hogy a budapesti anyanyelvi konferencián Románia nem képviseltette magát. Az Ady-ünnepségek közös megünneplése körüli huza-vonát is a román politika őszintétlenségének jeleként tekintik.

Mind kevesebb optimizmusra utaló véleménnyel lehet találkozni nemzetiségi írói, újságírói, művész és munkás körökben, a két ország kapcsolatait illetően. Még az RKP nemzetiségi politikáját mindenben támogató személyek sem fedeznek fel pozitív elemeket a magas szintű találkozó után a magyar nemzetiségi lakossággal való bánásmódban, a két ország ilyen irányú kapcsolatait vonatkozásában.

Meg kell említenünk azt is, hogy a beszélgetések során mind többször hozzák szóba előttünk a júniusi közleményben szereplő azon megfogalmazást, hogy „a nemzetiségi problémák megoldása az illető ország belügye”. Az, amit az RKP a nemzetiségek ellen politikai, kulturális, oktatási és más területen elkövet – jegyzik meg –, nem tekinthető Románia kizárólagos belügyének, Helsinkin után pedig különösen nem az.

Kapcsolataink szerint – akik jó ismerői a romániai nemzetiségi politika elméleti és gyakorlati kérdéseinek – a román pártvezetés most igen feszélyezett helyzetben van, mert a belgrádi találkozó kapcsán felélénkült a nyugati magyar emigráció tevékenysége (nem csak a jobboldalé), továbbá hogy sok, a romániai nemzetiségi kérdés „megoldására” vonatkozó adat került ki a nyugati országokba. Tetézi a vezetés gondjait az is, hogy ezzel egyidőben több romániai vezető értelmiségi személy panaszbeadvánnyal fordult az RKP vezetéséhez a különböző nemzetiségi problémák megoldását sürgetve. Gyakran megnyilvánuló nézetek szerint mindezen jelenségek immár oly mértékben foglalkoztatják a közvéleményt, hogy a román vezetés kénytelen lesz átértékelni a nemzetiségi politikában alkalmazott egyes módszereket, taktikai lépéseket és elvi engedmények nélkül körültekintőbb politizálást, új módszereket kényszerül alkalmazni.

Itt tesztek említést arról, hogy megbízható információink szerint a román pártvezetés felfigyelt a Magyar Nemzet július 31.-i számában Ruffy Péter tollából megjelent „Nemzetiségi kérdés – világkérdés” című cikkére. Szűkebb pártkörökben úgy értékelik, hogy a cikkben foglaltak a magyar vezetés véleményét is tükrözik. Mint mondták, első alkalom, hogy hivatalosan állást foglal a magyar vezetés a kérdésben. A cikket és az ezzel kapcsolatban a Times-ban megjelent kommentárt belső bulletinben közölték. Információink szerint az ohridi tanácskozás most ismét elemzés tárgyát képezi a román vezetésnél. Úgy tudják, hogy a román vezetés készül a mind gyakoribb „támadások” ellensúlyozására.

A romániai magyarság élénken figyeli a helyzetével kapcsolatos magyarországi reagálást. Az az általános vélemény, hogy változatlanul mértéktartó, de gyakoribb, politikusabb és jobban időzített a reagálás. Illyés Gyula mind nagyobb népszerűségnek örvend. A Magyar Nemzet október 30.-i számában megjelent születésnap beszélgétést kemény, de okosan megfogalmazott véleménynek minősíti.

*Dr. Biczó György
nagykövet*

MOL külügyminisztériumi TÜK-iratok Románia, 1977. XIX-J-1-j, 112. doboz 128-1, 005703/1977. sokszorosított gépirat.